

FEAR

066

VÄLKOMNA TILL FEAR

Lars Melin – konstnärlig chef Backa Teater

Mitt första möte med dramatikern Mohammad Al Attar var under pandemin då jag bjöd in olika europeiska scenkonstnärer för att (digitalt) prata med dem om deras konstnärskap tillsammans med Backa Teaters konstnärliga avdelning.

Året efter hörde Mohammad av sig med en uppsättningsidé, tillsammans med regissören Omar Abusaada och scenografen Bissane Al Charif. Jag reste då till Theater Freiburg i Tyskland för att se deras uppsättning *Yesterday's Encounter*. Den utforskade teman kring skuld, minne och trauma i ett krigsmärkt Syrien. Det var en mycket välskriven, djupt mänsklig och politiskt laddad föreställning och jag tilltalades starkt av deras sätt att berätta en komplex historia. Jag tackade ja till deras förslag att göra något för Backa Teaters publik.

Mohammad som nu skulle skriva en pjäs direkt för oss, hade i alla år sett upp till Sverige som föregångsland i integration och social rättvisa. Men så hade han sett hur Sverige gått samma högerpopulistiska, nationalistiska väg som många andra länder

i Europa och världen. Föreställningen han ville göra skulle undersöka frågan: *Hur kunde Sverige av alla länder hamna här?*

Mohammad besökte oss på teatern hösten 2024, vi samtalade och diskuterade och han åkte hem, började researcha och skriva. Och så inträffade skjutningen på Risbergska i Örebro.

När vi nu går till premiär, är det en av de sällsynta gånger då nyskriven dramatik fångar upp en händelse i absolut närtid. Vanligtvis motverkas det av teaterns långa processtider, och kanske av en rädsla för det omedelbara perspektivet, att vara ute på osäker mark. Men vad ska vi annars ha våra scener till, om inte för att våga det? Stå mitt i tid och samhälle, tala om det som måste talas om, minnas det som måste minnas och göra det tillsammans.

När du ser föreställningen kommer du känna igen detaljer från Örebroskjutningen och från andra skoldåd. Men *Fear* är en fiktiv berättelse som blandar detaljer från verkligheten med helt fiktiva karaktärer, situationer och platser. Det är en berättelse om alla oss som bor här i Sverige.

HEJ MOHAMMAD!

Dramaturg Kristina Ros frågar,
dramatiker Mohammad Al Attar svarar

Du, Omar Abusaada, regissören av *Fear*, och Bissanne Al Charif, scenografen, har ett långt samarbete bakom er. För många verk har utgångspunkten varit verkliga händelser, som för *Fear*. Till exempel *Could You Please Look into the Camera?* (2011–12), som byggde på sanna berättelser från revolutionen i Syrien. Och *Factory* (2018), där du skrev om den absoluta cynismen genom den sanna historien om en syrisk cementfabrik som bedriver verksamhet mitt i ett blodigt krig. Vad är det som lockar dig till den typen av material och berättelser?

– Den teater jag skriver blandar dokumentärt med fiktion – en avsiktlig fusion, förstås. Att utgå från verkliga händelser springer främst ur en önskan att fånga en viss händelse som, för mig, sammanfattar de bredare förhållanden vi lever under i en specifik

tid och ett specifikt sammanhang. Det ger mig ingång till två saker samtidigt: för det första att belysa händelsen i sig i ett försök att förstå den djupare, och för det andra att använda den som språngbräda för att ställa bredare frågor – frågor som går utöver gränserna för själva händelsen.

Dessa bredare frågor är min huvudsakliga drivkraft. Det är också frågor som jag sällan har definitiva svar på, och just därför jag föredrar att dela dem med publiken. Jag menar ju också att syftet med teater inte är att ge slutgiltiga svar, utan snarare att väcka frågor och provocera till eftertanke – att få oss att tänka annorlunda om komplexa händelser som omger oss.

Och ja, jag har arbetat på detta sätt under ganska lång tid. Ett exempel är min senaste pjäs, *Yesterday's Encounter* (premiär 2024, Theater Freiburg). Här utgick jag från en verklig rättegång som jag följde noga under många månader. Det var den första rättegång i världen, där en högt uppsatt underrättelseofficer avhoppad från Assadregimen i Syrien åtalades i ett annat land – i Koblenz, Tyskland – för allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna. I pjäsen valde jag att avvika från de exakta detaljerna i rättegången. Jag blandade verkliga händelser med helt påhittade, för att kunna

belysa djupare frågor om rättvisans innebörd och om kampen om narrativen. Vem kan äga sanningen när människor försöker bevisa händelser som inträffade i ett avlägset förflutet, på en plats som nu är oåtkomlig?

I *Fear* drevs jag av en önskan att utforska högerpopulismens snabba ökning globalt, i synnerhet i Europa, och särskilt sedan jag flyttade till Tyskland 2016. Under de senaste åren har jag sett hur den allmänna stämningen snabbt och stadigt har förändrats när det gäller migration och asyl, och hur klyftan mellan värdsamhällena och de nyanlända har vuxit. Med denna klyfta har känslor av ömsesidig rädsla och oro ökat – liksom ilska och rasism.

Särskilt förbryllande är hur fler och fler börjat normalisera en diskriminerande och rasistisk retorik och praxis – fast dessa personer inte egentligen identifierar sig ideologiskt med extremhögerens tankesätt. Idag är den fientliga diskursen mot migranter och flyktingar inte längre förbehållen de traditionella extremhögerpartierna.

Det alarmerande är att vi i en sådan spänd atmosfär hamnar i konkurrerande berättelser om "sanningen" som får oss att kasta anklagelser mot varandra och dra absoluta slutsatser inom våra

olika ekokammare – särskilt på sociala medier. Detta ger oss en falsk känsla av att alltid ha rätt och leder bara till mer verbalt och så småningom fysiskt våld.

Medan jag letade efter en händelse som kunde sammanfatta detta fenomen och fungera som kärnan i en teaterberättelse inträffade den tragiska skottlossningen på Risbergsgata i Örebro. Detaljerna kring attacken var fasansfulla, men det som engagerade mig mest var diskussionerna som följde efter brottet – oavsett vilka slutsatser utredningen senare kom fram till. Detta förde mig tillbaka till frågan: Hur har en rasistisk och diskriminerande retorik kunnat bli en normaliserad diskurs i stora delar av samhället? Och vart kan hatet – som i grunden drivs av vår rädsla för varandra – leda oss?

Det var också härifrån jag började reflektera över fenomenet skolskjutningar. Vilka är de direkta och indirekta motiven bakom dessa alltmer frekventa brott? Vilket individuellt och kollektivt ansvar har vi för att de inträffar? Och kan vi alltid tydligt skilja mellan de två?

Örebro-incidenten var inte den enda jag fokuserade på. Jag titlade tillbaka på andra fall i Sverige och på andra platser runt om i

världen, utförda av olika gärningsmän med varierande – och ibland fortfarande okända – motiv. Medan jag skrev pjäsen inträffade andra tragiska incidenter, såsom skottdramat i en skola i Graz, Österrike.

Så *Fear* är inte en pjäs om en enskild händelse. Det är snarare en pjäs som utgår från verkliga händelser, men som medvetet blandar dem med fiktion – så att berättelsen kan förbli flytande och bättre utforska våra frågor.

Du har kallats ”en viktig historieskrivare” om specifika syriska erfarenheter. Hur har det varit för dig att skriva *Fear*, om svenska händelser och för en svensk teater och publik?

– *Fear* är den första pjäsen sedan 2011 som inte huvudsakligen kretsar kring en syrisk historia eller syriska karaktärer. Det betyder inte att mina tidigare pjäser bara var ”syriska” eller gjorda exklusivt för en syrisk publik – eller för någon specifik publik, för den delen. Tvärtom, även om dessa pjäser var djupt kopplade till den komplexa och smärtsamma syriska verkligheten, tror jag att dess teman överskred snäva geografiska eller politiska gränser. De ville engagera publiken med frågor om mänskliga, politiska och sociala dilemman som berör oss alla.

Jag har alltid varit benägen att se Syrien, krossat under tyngden av Assads totalitära regim och sedan sönderslitet av ett inbördeskrig muterat till en brutal, proxy-driven konflikt, som en del av vår samtida värld. En spegel som reflekterar den politiska och moraliska kollaps som vi kollektivt genomlever idag – inte som en isolerad ö bortom resten av världen. Jag tror att vi alla, nu mer än någonsin, står inför stora kriser som skakar oss i grunden. En snabb blick på tillståndet i världen omkring oss räcker för att inse att vi tyvärr lever i en mycket mörk tid.

Med det sagt är jag fullt medveten om att teaterberättelser ofta utspelar sig i en specifik tid och plats, särskilt om de är baserade på verkliga händelser. Och jag har inte bott i Sverige och kan verkligen inte påstå mig vara någon expert på svenska inrikesfrågor. Men denna epistemiska utmaning var värdefull för mig, då den fick mig att skriva utifrån en bredare horisont. Även om händelserna i denna pjäs utan tvekan har betydelser som är djupt knutna till den aktuella svenska kontexten tror jag att de också inbjuder till reflektion över karaktärer och situationer som man kan stöta på på många olika platser i Europa idag.

En längre intervju med Mohammad Al Attar finns på vår hemsida.

Aram
Spelas av ADEL DARWISH

Karin, Arams mamma
Spelas av ELEFThERIA GEROFOKA

Emil
Spelas av BAKRI WAZZAN

Sandra, Emils mamma
Spelas av ANNA HARLING

Laila
Spelas av SHARZAD RAHMANI

Fredrik, poliskommissarie
Spelas av RASMUS LINDGREN

Musiker KRISTINA ISSA
Spelar även ett par roller

**Vill du ha mer fördjupning
och ingångar till föreställningen?**

I vårt lärmaterial kan du läsa om begreppet inrymning – ett ord som beskriver allt från vilka som ryms innanför samhällets outtalade gränser till säkerhetsövningar i skolan. Om hur rasism och rädslan för den andre blir en motor för de stängda samhällen vi ser växa fram. Men också om konstens roll och möjlighet att vidga och vrida våra perspektiv, om moralfilosofiska frågor om ansvar och förlåtelse, och lite till. Lärmaterialet hittar du på vår hemsida.

FEAR

AV: Mohammad Al Attar

ÖVERSÄTTNING: Jasim Mohamed

REGI: Omar Abusaada

SCENOGRAFI & KOSTYMDESIGN: Bissane Al Charif

LJUSDESIGN: William Sjöberg

MASKDESIGN: Josefin Ekerås

KOMPOSITION: Kristina Issa

LJUDDSIGN: Simeon Pappinen Hillert

VIDEODESIGN: Ludde Falk

DRAMATURGER: Kristine Brusdal*, Kristina Ros

REGIASSISTENT: Felicia Stjärnsand

SKÅDESPELARE: Adel Darwish,

Eleftheria Gerofoka, Anna Harling,

Rasmus Lindgren, Sharzad Rahmani, Bakri Wazzan**

MUSIKER: Kristina Issa

PRODUCENT: Lisa Nowotny

BELYSNINGSMÅSTARE: William Sjöberg, Bella Oldenqvist

KOSTYMMÅSTARE: Helena Arvidsson O'Byrne, Kristin Johansson Lassbo

DEKORANSVARIG: Krister Nylander

REKVISITA & ATTRIBUT: Anna La Carrubba, Wanja Johansson Fernandes

DEKORBYGGE & SCENTEKNIK: Evelina Björnqvist, Mattias Ek,

Colin Ferguson, Emil Larsson, Krister Nylander

LJUDTEKNIK: Jesper Lindell, Simeon Pappinen Hillert

KONSTRUKTÖR: Shufan Ye

FÖRESTÄLLNINGSTEKNIKER: Anna La Carrubba,

Krister Nylander, Simeon Pappinen Hillert, William Sjöberg

KOSTYMVÅRD: Malin Garellik

MARKNADSFÖRING & PRESS: Hanna Lööf

PUBLIKARBETARE: Ulrika Andersson

PROJEKTLEDARE BARN OCH UNGA: Erika Isaksson

PROGRAMREDAKTION: Hanna Lööf, Kristina Ros

PROGRAMLAYOUT: Jonas Kündig

FÖRESTÄLLNINGSFOTOGRAF: Ellika Henrikson

LANSERINGSBILD: Lovisa Sköld

TRAILER: Kristian Söderström (med inslag av filmat

material från Ludde Falk)

FOAJÉPERSONAL: Ulrika Andersson,

Tuva Kjellgren, Klara Lemurell

TEKNISK CHEF: Nicholaus Sparding

CHEFSPRODUCENT & ADMINISTRATIV CHEF: Lisa Nowotny

KONSTNÄRLIG CHEF: Lars Melin

VD & ANSVARIG UTGIVARE: Frida Edman

All musik i föreställningen är komponerad av Kristina Issa förutom:

Hypocrisy – *Let the Knife Do the Talking* av Andreas Holma, Peter Tägtgren;

If I Used To Love You, av Daniel Lemma;

Talking Heads – *This Must Be the Place (Naive Melody)* av Chris Frantz,

David Byrne, Jerry Harrison, Tina Weymouth.

TACK TILL: Våra referensklasser från Lindholmens tekniska gymnasium,

Noblaskolan, Schillerska gymnasiet. Samt Kjell Samuelsson.

Urpreniär på Backa Teater 17 oktober 2025.

Föreställningen är ca 1 tim och 45 min utan paus.

Säsongen 2025-26 på Backa Teater:

DJUPET Urpremiär 19 september

FEAR Urpremiär 17 oktober

1984 Premiär 6 mars

MIRA GÅR GENOM RUMMEN Premiär 17 april

BACKA TEATER

LINDHOLMEN HISINGEN | BACKATEATER.SE | 031 708 71 00

Göteborgs Stadsteater AB ägs av Göteborgs Stad.
Vi verkar för en hållbar stad, öppen för världen.

Göteborgs Stadsteater